

viata studenteasca

PROLETARI DIN TOATE TARILE, UNITI-VA!

Revista a Uniunii Avangardilor

Studentilor Comunisti din Romania

ANUL XXIX, Nr. 27 (1051)

MIERCURI, 3 IULIE 1985

12 PAGINI, 2 LE

Forța dureroasă a conștiinței

Există în viața popoarelor și a indivizilor momente de încercare și de grea împovărare ce dau senzația aproape fizică a unei apăsări a istoriei, a unei presiuni implacabile, de nelăturat. Popoarele și oamenii deopotrivă se simt victime ale unui mers istoric ce trece peste ele și peste ei. Este de obicei senzația de dinaintea războaielor. Și ea a fost copleșitoare înainte de cea de a doua conflagrație mondială când lumea cunoștuse marea suferință a confruntării armate din 1914-1918 și avea toate motivele să creadă că noul încercare va fi înfinit mai dureros decât fusese precedentă. O stare de spirit pe care a trăit-o din plin și poporul român. Ne-o aduce aminte încă, cartea Liviei Dandara, *România în viltorarea anului 1939*, apărută de curând la Editura Științifică și Enciclopedică, o editură foarte serioasă, cu o știință și confirmată dorință de a publica lucrări de valoare.

Livia Dandara, pe care o cunoșteam din studiile și contribuțiile sale, cercetător cu respect pentru meserie și slujirea ei în cultul adevărului, ne oferă acum o carte care o reprezintă. O carte scrisă cu mână sigură, cu forță evocatoare, cu nuanțată discernere a faptelor. Și încă ceva. E scrisă cu suferință românească și căldură națională. O cercetare de ani de zile din acest câr și o temelie documentară solidă și multilaterală. Orice interpretare premeditată cade în fața bogăției de fapte luate de la sursă. (Putem vorbi chiar de o invazie a faptelor care veneau atunci de pretutindeni și care pentru istorie, peste ani, ridică o evidență greutății în a le stăpîni și decanta). 1939 apare ca un an de agonie „a unei epoci de pace precară”, punct terminus al procesului de involuție care a spulberat edificiul și doctrina Europei, Tratatul de la Versailles, înălțimea de la care pot fi privite revizuirile de tratate, de principii și de hotărâri, răsturnările de alianțe și de echilibru de forțe care au prefăcut ultima confruntare mondială. Aceasta devenise fundalul european de manifestare istorică a poporului român abia cu două decenii mai înainte unit în sinis în grădile sale etnice fregate. Ce putea face poporul român, ce puteau face oamenii săi politici de atunci într-un climat total opus principiului pînă adevărată axioma a diplomației românești interbelice? Marile puteri, ca de altă ori mai înainte, ca istoricului de altfel, căutau să se înțeleagă (și se mai înțelegea), pe seama statelor mai mici. Prima victimă fusese Austria, apoi Cehoslovacia. Anglia și Franța încercau să potolească pofta teritorială a Germaniei și Italiei — țări profund răscolite de o ideologie de o nocivitate extremă: fascism (nazism) — cedind (la urma urmei) nu cedau din teritorii lor, ci din al statelor mici care-și puseseră speranțele în ele și în garanția lor). Conciliatorismul, de la bun început o greșală, a degenerat treptat într-o catastrofă. Regimul totalitar răsculat în centrul Europei n-avea margină în paștele sale imperialiste. Alături de alte state ale Europei, România ajunge ținta unor presiuni nelocuite, unor amenințări concentrice la adresa hotărârilor ei. Și aceasta în timp ce alianțele sale diplomatice se depreciază. Mica înțelegere, înțelegerea Batonișcă, tratatele cu Aliații occidentali, toate se prăbușesc treptat sub loviturile Axei Berlin-Roma. Românii au văzut multe, au trăit multe într-o istorie arătoare dărnă în bucurii. Ei știu că răul (nici binele, de altfel) nu sunt vesale, nu pot fi eterne.

Dar dramatismul anilor 1939-1940, poate pentru că e încă în amintire, are o forță dureroasă și sfîșietoare în conștiința românească. Trăirea aceea tensionată de atunci, îngrijorările, căutările și soluțiile precipitate, speranțele și încrederea în forța și destinul poporului nostru toate apar în cartea Liviei Dandara în toată înfrigurata lor desfășurare. Fapta și opinii de conștiință națională depozitate în arhive, în colecții și acte diplomatice, în dezbateri parlamentare, în memorialistică, într-o presă extrem de bogată, incitantă și foarte vie reconstituite cronologic o epocă și o stare de spirit de excepție. Toate pe carele veneau din afara țării, nu din interiorul ei. Și deci cele din afară sunt prezentate mai întâi: criza sudetă, acordul de la Munchen, criza post-muncheneză, cotoirea Cehoslovaciei, Albaniei, atacarea Poloniei, tratativele, garanțiile acordate sau refuzate, ciocnirile și provocările de graniță, furtuna propagandă revizionist-revanșardă și contra-cararea ei, izbucnirea războiului din 1939 și al presel s.a. Reacțiile interne sunt puse apoi în evidență, cu înțelegere lor palidă de desfășurare, de la stînga la dreapta. Unele momente sînt prezentate în derularea lor zilnică. Filmul cronologic nu curge ca o simplă consemnare. El este înțeles, comentat, rețut. Faptele din câmpul diplomatic, militar, din cercuri diferite ale opiniei publice se înțeleg cu altele din viața socială, economică sau culturală, cu dezbaterile din guvern sau de la palatul regal, cu nedumeririle și întrebările omului de cultură sau cu holăirea de luptă a comunistilor și a tuturor oamenilor de bine g.a. Livia Dandara vede consens național (excepcional) și paginile închinăte inimelor și activității Frontului Renașterii Naționale) acolo unde, într-o perioadă nu prea îndepărtată a istoriografiei noastre, uni vedeau doar trădare națională și lipsă de responsabilitate patriotică. Adevărul e că România a zăcut în acel turburat timp istoric și condiționat de acesta tot ce a putut pentru a-și salva ființa și unitatea națională. Fără veleitarismele de autoritate ale lui Carol al II-lea, fără inconsecvențele sale și ale unor oameni politici este posibil ca țara să fi făcut mai mult. Și dacă n-ar fi fost demența politică legionară, consensul național s-ar fi putut manifesta și mai categoric. Dar dincolo de cadrul intern și conștiința determinării proprii, ceea ce apăsăre a istoriei naționale de forțele din afară, ceea ce presune a evenimentelor care veneau necurat cu amenințarea lor distructivă aduc țara într-o stare de izolare externă totală, la discreția Puterilor Axei (de foarte bună calitate sînt paginile consacrate lunii august 1939, cu tensiunile ei de tot felul și mai ales cu înălcătura ei diplomatică).

Bine documentată, echilibrată și cumpănită în judecări cartea Liviei Dandara e o evidență contribuție istoriografică. Vie colorată și bine scrisă ea este. În același timp, o lectură incitantă și binevenită.

Ion BULEI